

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף מא

משנה: כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה וכו': כלומר על המחזיק לטעון מחמת איזה כח הוא מחזיק בקרקע (או בבית או באילן), שאם הוא טוען שהוא ירד לקרקע כיון שמעולם לא אמר לו אדם דבר, אין זו חזקה, כיון שהוא לא מחזיק בה מחמת שהוא טוען שהיא שלו. אבל אם הוא טוען 'אתה מכרת לי אותה' או 'אתה נתת לי אותה במתנה' וכו', הוא טוען טענה טובה שהוא ירד לקרקע הזאת מן הדין ומחמת כן הוא החזיק בה שלוש שנים, וכיון שהמערער שתק ולא מחה בו, יש לו חזקה, והמערער לא נאמן לומר שהוא ירד לקרקע ללא רשותו, שאם כן מדוע הוא שתק ונתן לו להחזיק בה.

והבא משום ירושה: שאומר 'אכלתי בה שני חזקה מכח ירושת אבי שהוא היה מוחזק בה ביום מותו'. **אינו צריך טענה:** כלומר אינו צריך לטעון מהיכן הקרקע באה לידי אביו, לפי שאדם לא בקי לדעת מהיכן באו הקרקעות לידיו של אביו, אלא עליו להביא עדים שראו את אביו מחזיק בקרקע יום אחד.

גמרא: קושיא: פשיטא: והרי זהו דבר פשוט שאם הוא טוען שהוא ירד לקרקע כיון שמעולם לא אמר לו אדם דבר אין זו חזקה, ומדוע המשנה אמרה זאת?

תירוץ: מהו דתימא: היה מקום לחשוב שאולי המחזיק באמת קנה ממנו את הקרקע והיה לו שטר על כך והשטר נאבד, ומה שהוא טוען 'לא אמר לי אדם דבר מעולם' הוא מפני שהוא חושש שאם הוא יטען שהמערער מכר לו את הקרקע, יאמר לו המערער 'תראה לי את השטר', וכיון שהוא לא בקי בדינים הוא לא יודע שהחזקה מועילה לו במקום שטר, ולכן הוא טוען 'לא אמר לי אדם דבר מעולם', ולכן אנחנו נשאל אותו 'אולי היה לך שטר ואבד?' ועל זה נאמר "פְּתַח פִּיָּךְ לְאֵלִים" (= אדם שלא יודע לטעון את טענותיו בכי"ד, עלינו לטעון אותם עבורו), לכן חידשה לנו המשנה שאנחנו לא טוענים זאת עבורו (אמנם אם הוא בעצמו יטען כך הוא נאמן).

*

רב ענן נכנס לשדה שלו שיטפון של מים ושטף את המחיצות, ולא נודע היכן הגבול בין השדה שלו לשדה של חברו. הלך רב ענן ועשה מחיצות חדשות בינו לבין חברו, ובטעות הרחיב את השטח שלו על חשבון השטח של חברו.

הלך רב ענן לפני רב נחמן, ואמר לו רב נחמן - 'לך ותחזיר את המחיצות כפי שהיה בהתחלה', אמר לו רב ענן - 'והרי בניתי אותם על פי ציוויו של חברי, והוא אף סייע לי לבנות אותם, והרי זה כאילו שאמר לי "לך תחזיק ותקנה", וכיון שכך היה וגם החזקתי בשדה במשך יום או יומיים כשהמחיצות בתוך השטח שלו והוא ידע ולא מחה, הרי שיש לי חזקה עם טענה'. [וחבירו טוען 'לא נתתי לו את הקרקע והוא גם לא החזיק בה שני חזקה'].

אמר לו רב נחמן - מה שאתה טוען שכיון החזקת בה יום אחד והוא לא ערער לכן יש לך חזקה, זה כשיטת רבי יהודה ורבי ישמעאל, שהם סוברים שאם הוא החזיק בפני המערער והוא לא מחה בו, או שהמערער ידע שהוא החזיק בקרקע והוא לא מחה בו, יש לו חזקה מיד, אבל אין ההלכה כמותם, אלא כרבנן הסוברים שצריך להחזיק שלוש שנים מיום ליום, וכיון שהחזקת רק יום או יומיים לכן אין לך חזקה ועליך להחזיר את המחיצות למקומם הראשון.

אמר לו רב ענן - והרי יש לי טענה וודאית שהוא הקנה לי את הקרקע, שיש לי עדים שראו שהוא סייע לי לבנות את המחיצות, והרי זה כאילו שאמר לי "לך תחזיק ותקנה". אמר לו רב נחמן - זו מחילה בטעות, לפי שהוא לא ידע שאתה בונה את המחיצות בשטח שלו, וגם אתה בעצמך אילו היית יודע זאת לא היית בונה בתוך השטח שלו, אלא עשית כן בטעות לפי שלא ידעת וחשבת שאתה בונה בשטח שלך, וכשם שאתה לא ידעת כך הוא לא ידע.

*

רב כהנא שקל בידקא בארעיה: המים שטפו את שדהו והסירו את מחיצת השדה. הלך רב כהנא ובנה את המחיצה בטעות בתוך הקרקע הסמוכה לשדהו.

אתא לקמיה דרב יהודה: הלכו רב כהנא ובעל הקרקע לדין תורה אצל רב יהודה. הביא בעל הקרקע שני עדים שיעידו, אחד העיד שרב כהנא נכנס לתוך השטח של שכינו שתי שורות של קרקע, והשני העיד שהוא נכנס שלוש שורות של קרקע. פסק רב יהודה לרב כהנא שיחזיר 'שתי שורות של קרקע מתוך השלוש' שהעיד

העד השני. כלומר מכיון שבסופו של דבר שני העדים מעידים על שתי שורות, אם כן יש כאן עדות שהוא לקח שתי שורות.

א"ל כמאן: שאל רב כהנא את רב יהודה כדעת מי דנת את הדין? והרי שני העדים מכחישים זה את זה ולכאורה עדותם צריכה להתבטל!

(א"ל רב יהודה) **כרבי שמעון בן אלעזר, דתניא אמר ר' שמעון בן אלעזר וכו':** אם יש שתי כיתות עדים שאחת מעידה שפלוגי לווה מפלוגי מנה (= מאה זוז), והשניה מעידה על אותו היום המקום והשעה שהוא לווה ממנו מאתיים זוז. לכו"ע מחייבים אותו במאה זוז. בגלל שאין כאן הכחשה בין העדויות על המאה זוז הראשונים (אלא רק על המאה הנוספים).

אבל אם יש כת אחת של שני עדים, שאחד מעיד על מאה והשני על מאתיים, נחלקו ב"ש וב"ה האם 'נחלקה עדותן' ואין כאן כלל עדות כי כל אחד מהעדים מעיד על משהו אחר, או 'יש בכלל מאתיים מנה' וחייב מנה.

רב יהודה סובר כרשב"א אליבא דבית הלל. ולכן גם כאן כשיש שני עדים שאחד מעיד על שתי שורות והשני על שלוש שורות, יש בכלל שלוש שתיים.

א"ל (רב כהנא) והא מייתינא לך איגרתא ממערבא דאין הלכה כר' שמעון בן אלעזר: אני יכול להביא לך איגרת מארץ ישראל שאין הלכה כרשב"א בביאור מחלקותם של ב"ש וב"ה, אלא שבכת עדים אחת אפילו ב"ה מודים שעדותם בטלה (וכל המחלוקת היא בשתי כיתות עדים).

א"ל (רב יהודה) לכי תיתי: עכשיו תחזיר את הקרקע, וכאשר תביא את האיגרת נדון בכך.

*

ההוא גברא דזר בקשתא: מעשה באדם שגר בעיר 'קשתא' בקומה שניה של בית, ארבע שנים. בא בעל הבית ושאל אותו 'מה אתה עושה בבית הזה?' אמר לו הלה 'קניתי אותו מפלוגי והוא אמר לי שהוא קנה אותו ממך'.

אתא לקמיה דר' חייא: הלכו לרבי חייא. אמר רבי חייא למחזיק בבית - אם יש לך עדים שהמוכר שמכר לך את הבית גר בו אפילו יום אחד, אני אשאיר אצלך את הבית. אבל אם לא, אני אוציא ממך את הבית ואחזיר אותו לבעליו הראשונים.

טעם הדבר, בגלל שאמנם 'חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה' (דהיינו אדם שיושב בשדה שלוש שנים, ובא הבעלים וטוען שהשדה שלו, והמחזיק בשדה לא טוען שהוא קנה אותה ממנו, אלא טוען שהוא יושב בה שלוש שנים ואף אחד לא עירער על מעשיו, אין זו חזקה). אבל הקונה שדה אינו צריך לטעון שהמוכר שלו קנה אותה מהבעלים, כי בית דין טוענים זאת ללוקח. ולכן אם הוא יביא עדים שהמוכר שמכר לו את הבית ישב בו יום אחד, יש לנו קצת אומדנא (- אומדן דעת) שהמוכר קנה את הבית. ואז ב"ד טוענים זאת, וממילא יש כאן חזקה עם טענה. (קצות החושן).

אמר רב הוה יתיבנא קמיה דחביבי: ישבתי לפני דוד שלי רבי חייא ושאלתי אותו - וכי האם אדם שקנה בית, לא עשוי למכור אותו עוד באותו לילה לאדם אחר שמציע לו סכום גבוה יותר? ואם כן מדוע שלא נטען ללוקח אפילו אם אין לו עדים שהמוכר שמכר לו את הבית גר בו יום אחד?

וחזיתיה לדעתיה: ובנוסף, ראיתי שדעתו של רבי חייא, שאם המחזיק בבית היה טוען לבעלים הראשונים 'המוכר שלי קנה ממך את הבית בפני', הוא היה נאמן, במיגו (- מתוך) שהיה יכול לטעון טענה טובה יותר 'אני קניתי את הבית הזה ממך' והיה נאמן בטענה זו כי יש לו חזקה.

אמר רבא כוותיה דר' חייא מסתברא: כי כתוב במשנתנו "הבא משום ירושה אינו צריך טענה" כלומר המחזיק בשדה מכח ירושה, אינו צריך לטעון טענה נוספת, מלבד זה שהוא ראה את אביו שהחזיק בה ולא עירערו עליו. ומדברי המשנה מדוייק שדוקא 'טענה' הוא לא צריך, אבל 'ראייה' הוא כן צריך! כלומר הוא צריך להביא עדים שאביו החזיק בשדה לפחות יום אחד.

והוא הדין למחזיק בקרקע מכח קנייה.

דחיה: ודלמא לא ראייה בעי ולא טענה בעי: אולי כוונת המשנה שאין צריך טענה כלל ולא שום ראייה.

ואיבעית אימא שאני לוקח דלא שדי זוזי בכדי: אין לדמות קנייה לירושה. דוקא בירושה צריך להביא ראייה שהמוריש גר בבית יום אחד, אבל בקנייה אין צריך. משום שהקונה בית לא זורק את כספו בחינם, ובודאי הוא בירר לפני הקנייה שהמוכר שמוכר לו את הבית קנה אותו מבעליו.

איבעיא להו נראה בו מאי: לדעת רבי חייא שצריך להביא ראייה שהמוכר החזיק בשדה יום אחד. מה הדין אם יש עדים שראו את המוכר מודד את הקרקע, האם זה נחשב כראייה שהמוכר קנה את הקרקע מהבעלים הראשונים או לא?

אמר אביי היא היא: אכן כן.

רבא אמר עביד איניש דסייר ארעא ולא זבין: אין זו ראייה. אדם עשוי למדוד את הקרקע ולבסוף לא לקנות אותה.